

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Szafrąncowie, Koniecpolscy, Koziegłowsky, Chrzastowscy : nieznane koligacje i ich wpływ na funkcjonowanie sceny politycznej w okresie panowania Władysława Jagiełły

Author: Jerzy Sperka

Citation style: Sperka Jerzy. (1999). Szafrąncowie, Koniecpolscy, Koziegłowsky, Chrzastowscy : nieznane koligacje i ich wpływ na funkcjonowanie sceny politycznej w okresie panowania Władysława Jagiełły. W: "Średniowiecze polskie i powszechne. T. 1" (S. 134-152). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Jerzy Sperka

**Szafrąncowie, Koniecpolscy,
Koziegłowscy, Chrzastowscy
Nieznane koligacje i ich wpływ
na funkcjonowanie sceny politycznej
w okresie panowania Władysława Jagiełły**

Potrzeba badań związków między czołowymi rodzinami możnowładczymi jest sprawą bezdyskusyjną. Wiedza ta jest nie tylko potrzebna do wyjaśnienia pokrewieństw i powinowactw między czołowymi rodzinami polskiego średniowiecza. Bez tych wiadomości nie jesteśmy w stanie w prawidłowy sposób wyjaśnić procesów zachodzących na scenie politycznej. Wiadomo przecież, iż na kształtowanie się obozów i stronnictw politycznych bardzo duży wpływ miały szeroko rozumiane związki rodzinne¹. Celem niniejszego artykułu będzie prezentacja nieznanych koligacji między czterema rodzinami, zaliczanymi do elity władzy okresu Władysława Jagiełły, a mianowicie między Szafrącami, Koniecpolskimi, Koziegłowskimi i Chrzastowskimi. Szafrąncowie, herbu Stary Koń, Koniecpolscy, herbu Pobóg, i Koziegłowscy, herbu Lis, należeli już w tym czasie do możnowładztwa; Chrzastowscy, herbu Kościesza (Strzegomia), byli średnią szlachtą urzędniczą². Wszystkie te rodziny miały jednak wspólną cechę,

¹ Celowość badań genealogicznych, ich współczesne metody oraz praktyczne zastosowanie w różnych dziedzinach historii zostały sprecyzowane i przedstawione w pracy: *Genealogia — problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*. T. 1. Red. J. Hertel. Toruń 1982; zob. też kolejne tomy tego wydawnictwa — T. 2. Red. J. Hertel, J. Wroniszewski. Toruń 1987; T. 3. Red. J. Wroniszewski. Toruń 1989; T. 4. Red. J. Wroniszewski. Toruń 1993; T. 5. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996.

² Z wymienionych rodzin monografii doczekali się jedynie Koziegłowscy (B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy w XIV—XV w. i ich antenaci*. Gdańsk 1993) i Szafrąncowie (J. Sperka:

uczestniczyły czynnie, w mniejszym bądź większym stopniu, we wspomnianym okresie w życiu politycznym kraju, mając wpływ na rozgrywające się wydarzenia.

Scena polityczna w okresie panowania Jagielly nie miała oczywiście cech stagnacji i nie była też jednorodna. Początkowo dominowało na niej ugrupowanie „panów krakowskich” (na czele z Melsztyńskimi, Tarnowskimi, Tęczyńskimi i Kurozwęckimi), które — oddając tron polski Jagielle — doprowadziło do unii z Litwą. Wkrótce jednak nowy władca zaczął budować własne stronnictwo, które skupiło w swych szeregach: część dygnitarzy z ugrupowania „panów krakowskich” (m.in. Spytka z Melsztyna, Krystyna z Ostrowa, Piotra Szafrąńca), epigonów stronnictw z okresu bezkrólewia po śmierci Ludwika Węgierskiego, tzn. proluksemburskiego, prohabsburskiego, promazowieckiego i wielkopolskich „ziemian”, oraz nowych ludzi, wyniesionych na wysokie dostojeństwa przez władcę (najczęściej kościelne, ale także świeckie), wywodzących się ze średniej czy drobnej szlachty (Wojciech Jastrzębiec, Mikołaj Trąba, Mikołaj z Kurowa, Tomasz z Węgleszyna).

Nie wchodząc w szczegóły, należy stwierdzić, iż ugrupowanie królewskie ukształtowało się ostatecznie w końcu lat dziewięćdziesiątych XIV wieku, kiedy król przeciągnął na swoją stronę najpotężniejszego z możnowładców — Spytka z Melsztyna, wojewodę krakowskiego, nadając mu Podole Zachodnie (1395). Natomiast po śmierci w 1405 roku Jana z Tęczyna, kasztelana krakowskiego, przywódcy „panów krakowskich”, stało się dominującą siłą polityczną. Układ sił zmienił się, kiedy Zbigniew Oleśnicki, po objęciu biskupstwa krakowskiego w 1423 roku, zaczął powoli skupiać wokół siebie nowe pokolenie dawnych przedstawicieli „panów krakowskich” (Tarnowskich, Tęczyńskich). Od końca lat dwudziestych zaczęła się rywalizacja między wzrastającym w siłę biskupem Oleśnickim i jego stronnikami a ugrupowaniem dworskim, któremu

Szafrąńcowie herbu Stary Koń. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego w średniowieczu [w druku]. W obydwu pracach zestawiona wcześniejsza literatura. Koniecpolskimi szerzej zajął się F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola z roku 1460*. „Studia Historyczne” 1983, R. 26, z. 2, s. 297—314; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*. Łódź 1998, s. 29—62; zob. też S. Zajączkowski: *W sprawie lokacji miasta Koniecpola na tle sieradzkich majątności Koniecpolskich*. W: „Rocznik Łódzki”. Łódź 1980, R. 29, s. 315—329; A. Strzelecka: *Koniecpolski Jakub*. W: *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB). T. 13. Wrocław 1968, s. 516—517; także: *Koniecpolska Konstancja*. W: PSB. T. 13, s. 510; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan zwany Taszką*. W: PSB. T. 13, s. 517—519 (w wymienionych pracach zestawiona wcześniejsza literatura). Chrzastowscy doczekali się krótkich biogramów w PSB — zob. J. Kwolek: *Chrzastowski Piotr*. W: PSB. T. 3. Kraków 1937, s. 473—474; K. Piotrowicz: *Chrzastowski Mikołaj* [osobne biogramy ojca i syna]. W: PSB. T. 13, s. 473; por. też W. Sarna: *Episkopat przemyski obrządku łacińskiego*. T. 1. Przemyśl 1902, s. 44—48; *Urzędnicy małopolscy XII—XV wieku. Spisy* (dalej: UrzMp). Oprac. J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P. K. Wojciechowski, B. Wyrozumska. Red. A. Gąsiorowski. Wrocław 1990, nr 203, 424, 499.

przewodzili w tym czasie Szafrąncowie. Do konfliktów dochodziło przy okazji kreślenia i realizacji głównych kierunków polityki państwa oraz obsady najważniejszych urzędów i godności koronnych i ziemskich.

Władysław Jagiełło, pozostając do końca panowania głównym arbitrem tych sporów, wspierał oczywiście swoje zaplecze polityczne, czyli stronnictwo dworskie. Musiał się jednak liczyć z opozycją, która reprezentowała duży potencjał polityczno-ekonomiczny, potrzebny do prawidłowego funkcjonowania państwa. Obydwa rywalizujące stronnictwa starały się pozyskiwać przeciwników za pomocą, między innymi, polityki małżeństw. Z pewnością niektóre mariaże miały cele doraźne (krótkotrwałej neutralizacji, pozyskania dla aktualnego projektu politycznego), inne wiązały poszczególne rodziny na długie lata w działaniach politycznych. Polityka małżeństw to nie tylko rywalizacja między wspomnianymi stronnictwami, to także budowanie własnych koterii wewnątrz tych stronnictw, co zwłaszcza było widoczne w ugrupowaniu dworskim³.

W niniejszym artykule mam zamiar przedstawić nieznane dotąd koligacje Szafrąnców, zawarte z Koniecpolskimi, Kozieglowskimi i Chrzastowskimi. Szafrąncowie należeli do ścisłych współpracowników Jagiełły od momentu objęcia przez niego władzy w Koronie. Piotr (1) Szafraniec, podstoli krakowski, jeden z czterech bezpośrednich negocjatorów unii polsko-litewskiej, był jednym z pierwszych, który przeszedł na stronę nowego władcy. Jego synowie Piotr (2) i Jan kontynuowali politykę ojca. Starszy z braci, Piotr (2), piastował następujące godności: podstolego krakowskiego (1398—1406), podkomorzego krakowskiego (1406—1430), wojewody sandomierskiego (1431—1433), wojewody krakowskiego (1433—1437). Był także kolejno starostą: podolskim (1404—1405), łęczyckim (1406—1418), chęcińskim (1410, 1418—1421), sieradzkim (1418—1437), krakowskim (1431—1432). Młodszy z braci, Jan, kanonik krakowski od 1398 roku, na arenę polityczną wszedł w 1418, obejmując podkanclerstwo koronne, od 1423 roku był kanclerzem, ponadto od 1428

³ Stronnictwo „panów krakowskich” przedstawił szczegółowo J. Kurtyka: *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*. Kraków 1997, passim. Ugrupowanie królewskie w okresie panowania Władysława Jagiełły omówił J. Sperka: *Szafrąncowie...*, rozdz. IV (w przygotowaniu osobna praca na ten temat). Z ważniejszych opracowań dotyczących ogólnych przemian na polskiej scenie politycznej okresu panowania Władysława Jagiełły należy wymienić: E. Małczyńska: *Rola polityczna królowej Zofii Holszańskiej na tle walki stronnictw w Polsce w latach 1422—1434*. Lwów 1936, passim; także: *Spółczesność polskie pierwszej połowy XV wieku wobec zagadnień zachodnich*. Wrocław 1947, passim; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego. Wiek XIV i XV*. Warszawa 1971, passim; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria królewska Władysława Jagiełły*. Cz. 1—2. Poznań 1972—1979, passim; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Doradcy Władysława Jagiełły*. W: *Spółczesność Polski średniowiecznej*. Red. S. K. Kuczyński. T. 2. Warszawa 1982, s. 188—220; G. Klimecka: *Czy rzeczywiście „doradcy” Władysława Jagiełły?* W: *Spółczesność Polski średniowiecznej*. Red. S. K. Kuczyński. T. 4. Warszawa 1985, s. 214—235; J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański: *Władysław II Jagiełło*. Wrocław 1990, s. 313—323.

biskupem wrocławskim. Od momentu objęcia urzędu kanclerskiego w 1423 roku stał na czele stronnictwa królewskiego. Wraz z bratem Piotrem w latach 1428—1433 dominowali na polskiej scenie politycznej⁴. Zaprezentowanie więc nieznanych koligacji tej tak ważnej politycznie rodziny powinno przyczynić się do wprowadzenia korekt w postrzeganiu i interpretacji niektórych ważnych wydarzeń oraz łączących się z nimi zachowań poszczególnych przedstawicieli elity politycznej okresu Władysława Jagiełły.

Koligacje Szafranców z Koniecpolskimi

Koligacje Szafranców z Koniecpolskimi nie były do tej pory znane. W literaturze genealogicznej problem ten nigdy nie został podniesiony z jednej prostej przyczyny: żadne z zachowanych współczesnych, a jednocześnie bezpośrednich źródeł (zapiski sądowe, dokumenty, źródła narracyjne) nie wspominają o takich związkach⁵. Wydaje się jednak, iż dysponuję poważnymi przesłankami, które pozwalają na identyfikację Kochny, żony Jakuba z Koniecpola, wojewody sieradzkiego (zm. 1430) z córką Piotra (I) Szafranca, podstolego krakowskiego (zm. 1398).

Do tej pory pochodzenie Kochny (Konstancji), wychowawczyni synów Władysława Jagiełły, było nieznane. A. Strzelecka wysunęła wprawdzie domysł, iż mogła pochodzić z Węgier⁶, utożsamiając ją z dwórką królowej Jadwigi, wymienioną jako *Czochna* w rachunkach królewskich w 1394 roku⁷.

⁴ UrzMp, nr 344, 275, 984, 470, 1262, 1264, 1292; *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV—XVIII wieku. Spisy* (dalej: UrzCentr). Oprac. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziera, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska. Red. A. Gąsiorowski. Kórnik 1992, nr 619, 196; *Urzednicy leczyccy, sieradzcy i wielunscy XIII—XV wieku. Spisy* (dalej: UrzŁęcz). Oprac. J. Bieniak, A. Szymczakowa. Red. A. Gąsiorowski. Wrocław 1985, nr 405, s. 87, nr 358, s. 137; *Urzednicy podolscy XIV—XVIII wieku. Spisy*. Oprac. E. Janas, W. Kłaczewski, J. Kurtyka, A. Sochacka. Red. A. Gąsiorowski. Kórnik 1998, nr 530; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, cz. 2, s. 95—105; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów 1370—1444*. Warszawa 1977, s. 256—258; J. Sperka: *Działalność polityczna Piotra i Jana Szafranców w okresie rządów Władysława Jagiełły*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996, s. 93—129. Szczegółowo problemy te zostały przedstawione w J. Sperka: *Szafrancowie...*, rozdz. III—IV. Zob. tab. 1.

⁵ Zob. przyp. 2, tam zestawiona podstawowa literatura dotycząca Koniecpolskich.

⁶ A. Strzelecka: *Koniecpolska Konstancja...*, s. 510.

⁷ *Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388—1420*. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896, s. 194; H. Kręć: *Dwór królewski Jadwigi i Jagiełły*. Kraków 1987, s. 112.

Domysłu tego wszakże w żaden sposób nie dało się udowodnić, ani nawet uwiarygodnić.

Co zatem wskazuje na to, iż Kochna pochodziła z rodziny Szafranców, herbu Stary Koń?

1. Małżeństwo Jakuba z Koniecpola z Kochną dało m.in. 3 synów: Szymona (zm. przed 1428), Przedbora i Jana Taszkę⁸. Po śmierci Jakuba (1430) dwaj jego synowie, Przedbór i Jan Taszka, podzielili się dobrami.

Przedbór, późniejszy kasztelan sandomierski, wziął klucz koniecpolski, natomiast Jan Taszka, późniejszy kanclerz, klucz wielgomłynski. Jan Taszka przed 1434 rokiem ożenił się z Dorotą z Sienna, córką Dobiesława z Sienna, a siostrą stryjeczną biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Z tego związku pozostało trzech synów: Jakub, prepozyt w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu (zm. 1481), Jan, starosta sieradzki (zm. 1471) i Przedbór, starosta sieradzki (zm. 1475)⁹. Z nich żonaty był tylko Przedbór. Jego żoną była Anna z Kutna, herbu Ogończyk, córka Mikołaja z Kutna, wojewody łęczyckiego; ze związku tego nie było jednak potomstwa¹⁰.

Dorota z Sienna (zm. p. 1494 a. 1498) wraz z synami ufundowała w Wielgomłynach na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XV wieku nowy murowany kościół¹¹, jednocześnie go doposażając (przeniesiono do niego w 1459 roku altarię NMP i św. Michała z kościoła w Wieluniu)¹². W 1468 roku, fundując klasztor paulinów w Wielgomłynach, przekazała im tamtejszy kościół¹³. Z okresu przebudowy kościoła (z drewnianego na murowany)

⁸ F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 298, 309; A. Strzelecka: *Koniecpolski Jakub...*, s. 517 (tam jednak nie uwzględniony Szymon); A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 38. Zob. tab. 2.

⁹ F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 298, 305—309; S. M. Zajączkowski: *W sprawie lokacji miasta Koniecpola...*, s. 320—323; A. Strzelecka: *Koniecpolski Jakub...*, s. 516—517; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 46—57.

¹⁰ *Matricularum Regni Poloniae Summaria*. Wyd. T. Wierzbowski. T. 1—4. Warszawa 1905—1917 — T. 4, cz. 3: *Supplementum*, nr 1026; *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tzw. Bernardyńskiego we Lwowie* (dalej: AGZ). T. 1—19. Wyd. O. Pietruski, X. Liske, A. Prochaska. Lwów 1870—1906 — T. 6, nr 108; S. M. Zajączkowski: *W sprawie lokacji miasta Koniecpola...*, s. 320; F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 306; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 56.

¹¹ *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce* (dalej: KZSP). T. 2. Z. 8. Warszawa 1953, s. 24—25; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan zwany Taszką...*, s. 519; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 45—46.

¹² *Zbiór dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce*. Z. 1. Wyd. J. Fijałek. Kraków 1938, nr 148; zob. też *Materiały do zbioru dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce*. Cz. 2. Opr. J. Fijałek, mps w Pracowni Słownika historyczno-geograficznego Małopolski w Średniowieczu Instytutu Historii PAN w Krakowie, nr 11, s. 11—12.

¹³ Pierwsza wzmianka dotycząca fundacji, przez Dorotę z Sienna, klasztoru paulinów w Wielgomłynach pochodzi z 16 VIII 1468 r. Wtedy to Jakub z Sienna, biskup włocławski, nadał dziesięcinę snopową z Nieskurzowa (wieś stołu biskupiego w kluczu piotrkowskim) klasztorowi

zachowała się wspólna płyta nagrobkowa: Jana Koniecpolskiego (zm. 1455) i jego synów: Jana (zm. 1471) i Przedbora (zm. 1475). W zakrystii, na ścianie zewnętrznej, zachowały się kute kartusze herbowe: Pobóg (Koniecpolskich) i Dębno (Doroty z Sienna). Zachowała się także piękna gotycka murowana mensa ołtarzowa z antependium. Od frontu ozdobiona jest pięcioma ostrołukowymi wnękami, z których trzy wypełniają duże tarcze herbowe. Po bokach umieszczone są herby: Pobóg (Koniecpolskich) i Dębno (Doroty z Sienna), w środku natomiast znajduje się herb Stary Koń¹⁴. Kogo miał symbolizować ten ostatni herb i kogo w ten sposób uwiecznić? Nie odnosił się ani do żony Przedbora, Anny, gdyż była herbu Ogończyk¹⁵, ani tym bardziej do powiązań rodzinnych jego stryja, też Przedbora (zm. 1460), którego pierwszą żoną była nieznana z imienia córka Jana z Tuliszkowa, herbu Dryja, drugą natomiast Elżbieta ze Šternberka. Nie odnosił się także do synów stryja Przedbora: Jakuba, żonatego z Barbarą Tęczyńską, herbu Topór, oraz Mikołaja, żonatego z Dorotą Zarębianką z Kalinowej, herbu Zaręba¹⁶.

Pozostaje więc ostatnia ewentualność, iż na mense ołtarzowej umieszczono herb babki fundatorów ze strony ojca, czyli Kochny, żony Jakuba z Koniecpola, wojewody sieradzkiego¹⁷.

w Wielgomłynach — *Materiały do Zbioru dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce...*, nr 10, s. 10. 27 II 1469 r. legat papieski, biskup wrocławski Rudolf, wspomniane nadanie dziesięciny polecił zatwierdzić swoim komisarzom: Mikołajowi Spicymirowi, doktorowi dekretów, kantorowi krakowskiemu, i Janowi Długoszowi, kustoszowi wiślickiemu i kanonikowi krakowskiemu — tamże, nr 12, s. 12. Wspomniani komisarze uczynili to 3 VI 1469 r. — tamże, nr 13, s. 13—14. Fundację w Wielgomłynach ponowiła Dorota z Sienna z synem Jakubem, wystawiając stosowny dokument 10 XI 1476 r. — tamże, nr 9a, s. 17—18, a arcybiskup gnieźnieński Jakub z Sienna zatwierdził ten akt 28 XI 1476 r. — tamże, nr 9aa, s. 19—20. Ogólne informacje o fundacji klasztoru w Wielgomłynach podają J. H. Zbudniewek: *Katalog domów i rezydencji polskiej prowincji paulinów*. „Nasza Przyszłość” 1969, T. 31, s. 221; J. Wiesiołowski: *Fundacje paulińskie XIV i XV wieku na tle ruchu fundacyjnego klasztorów w Polsce*. „Studia Claromontana” 1985, T. 6, s. 155—156; Z. Zyglewski: *Klasztorne fundacje możnowładztwa koronnego w okresie jagiellońskim. Zarys problematyki*. W: *Klasztor w społeczeństwie średniowiecznym i nowożytnym*. Red. M. Derwich, A. Pobóg-Lenartowicz. Opole—Wrocław 1996, s. 136, 138.

¹⁴ Zob. ilustracje ołtarza; KZSP. T. 2. Z. 8, s. 24—25. Odnośnie do płyty nagrobkowej zob. P. Mrozowski: *Polskie nagrobki gotyckie*. Warszawa 1994, s. 235—235, il. 124.

¹⁵ Zob. przyp. 10.

¹⁶ F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 308—309; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 569; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 49, 57—58, 60.

¹⁷ Herb nie może być także związany z rodziną Doroty z Sienna, gdyż w tym czasie Oleśnicy i Sienieńscy nie mieli żadnych związków z rodzinami herbu Stary Koń — zob. W. Dworzaczek: *Genealogia*. T. 2. Warszawa 1959, tab. nr 138; M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych w działalności publicznej Zbigniewa Oleśnickiego*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996, s. 67—91.

Antependium ołtarza w Wielgomłynach z tarczami herbowymi. Od lewej: Pobóg, Stary Koń, Dębno
Fot. Jerzy Sperka

Fragment antependium z herbem Stary Koń
Fot. Jerzy Sperka.

2. Kachna Koniecpolska zmarła w 1449 roku¹⁸. Należy więc ją zaliczyć do pokolenia Piotra (2) Szafranca (zm. 1437). Jej rodzicami byłiby: Piotr (1) Szafraniec i Katarzyna (nieznanego pochodzenia), a rodzeństwem: Piotr (2), Jan, Tomasz, Stanisław oraz nieznanego imienia siostra (żona Imrama z Chrząstowa)¹⁹.

3. Jan Taszka z Koniecpola, kanclerz Królestwa (syn Kochny), od 1438 roku rozpoczął skupywanie części Łuczyc (powiat krakowski), gniazda rodowego Szafranców, co w efekcie doprowadziło do objęcia w posiadanie połowy wsi²⁰. Wydaje się, iż mogła to być inicjatywa jego matki, Szafrancówny, a jednocześnie musiało się to dziać przy jakiejś aprobachie Szafranców, którzy też w tym okresie powiększali swoje dziedzictwo w Łuczycach kosztem drobnych właścicieli²¹.

¹⁸ *Spominki klasztoru kłobuckiego*. Wyd. Z. Perzanowski. W: „Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie”. Historia. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 98.

¹⁹ *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława* (dalej: KDKK). T. 1—2. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1874—1883 — T. 2, nr 432; „Kalendarz Krakowski”. Wyd. Z. Kozłowska-Budkowa. W: *Monumenta Poloniae Historica. Series nova*. T. 5. Warszawa 1978, s. 111; J. Długosz: *Vitae episcoporum Poloniae*. W: *Opera omnia*. T. 1. Wyd. I. Polkowski, Ż. Pauli. Kraków 1887, s. 537; *Johannis Długossi s. Longini canonici Cracoviensis Historiae Polonicae libri XII* (dalej: HP). Wyd. Ż. Pauli. T. 1—4. Kraków 1873—1877 — T. 4, s. 350; J. Sperka: *Szafrancowie...*, Aneks 1/2; *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*. Cz. 1. Wyd. S. Kuraś. Lublin 1965, nr 143.

²⁰ W 1438 r. kanclerz Jan z Koniecpola kupił od Jaśka z Łuczyc jego dziedzinę w Łuczycach m.in. za 250 grzywien — *Z ksiąg rękopiśmiennych dotąd nie użytych, głównie zaś z ksiąg dawnych sądowych ziemskich i grodzkich ziemi krakowskiej*. Wyd. Z. Helcel. W: *Starodawne prawa polskiego pomniki* (dalej: SPPP). T. 2. Kraków 1870, s. 439, przyp. 77, zob. też nr 2741, 2742, 4153. A. Szymczakowa (*Szlachta sieradzka...*, s. 40) mylnie podaje, iż zastrzeżenia do tej transakcji zgłosił Piotr Szafraniec z Łuczyc, gdyż uczynił to Piotr, syn Jakusza z Łuczyc herbu Ulina — SPPP. T. 2, nr 2742; J. Sperka: *Szafrancowie...*, s. 26. W 1452 r. Jan z Koniecpola kupił od Mikołaja z Łuczyc za 300 grzywien całe jego dziedzictwo w Łuczycach — Archiwum Państwowe w Krakowie, *Acta Terrestria Cracoviensia* — *Księgi ziemskie krakowskie* (dalej: ZK). T. 151, s. 147. W 1457 r. Stanisław Młodziejowski (wraz z żoną) sprzedał część dziedzictwa w Łuczycach synom nieżyjącego kanclerza Jana Koniecpolskiego: Jakubowi, prepozytowi kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, Janowi i Przedborowi — Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, rkps 5348 II, s. 336. W latach 1470—1480 Jakub i Przedbór z Koniecpola (synowie kanclerza Jana z Koniecpola) posiadali w Łuczycach: 6 łąnów kmiecych, 4 zagrody i karcznię z rolami. W rękach Młodziejowskich, bocznej linii Szafranców, pozostało: 4 łąny kmiece, karczma i 4 zagrody z rolami — J. Długosz: *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*. T. 1—3. Wyd. A. Przeddziecki. Kraków 1883—1884 — T. 1, s. 272.

²¹ W 1434 r. Piotr (2) Szafraniec kupił od Piotra z Łuczyc jego dziedzictwo w tej wsi za 100 grzywien — ZK. T. 10, s. 284. W 1438 r. (27 I) Katarzyna, żona Stanisława z Młodziejowic (bratanka Piotra [2] Szafranca), prawem bliższości zaaresztowała sprzedaż części Łuczyc przez braci Jana i Piotra z Łuczyc, zobowiązując się zapłacić należną sumę — SPPP. T. 2, nr 2732. Dwa miesiące później (4 III) Stanisław Młodziejowski kupił od Jakuba z Łuczyc część jego dziedzictwa w tej wsi, w sumie za 50 grzywien — SPPP. T. 2, nr 2743. Szerzej o sprawach własnościowych w Łuczycach zob. J. Sperka: *Szafrancowie...*, rozdz. I, cz. 1b i rozdz. V, VII.

4. Kochna wykazywała duże zainteresowanie Uniwersytetem Krakowskim. Wybitni profesorowie cenili sobie jej przyjaźń, czego przykładem jest zachowany list Jana Elgota do Macieja z RaciąŜa²². Władze uczelni zaliczyły ją do swoich dobroczyńców²³. Działania te bardzo przypominają poczynania Szafranców. Wygląda na to, iż siostra chciała dorównać braciom w zasługach dla Uniwersytetu²⁴, wciągając w to swoją rodzinę.

5. Jakub z Koniecpola, prepozyt św. Floriana na Kleparzu (syn kanclerza Jana Koniecpolskiego, a wnuk wojewody sieradzkiego Jakuba Koniecpolskiego), przekazał w 1478 roku 30 grzywien Stanisławowi Szafrancowi (synowi Piotra [4] Szafranca), jako *familiari nostro*²⁵. Termin *familiaris* jest wieloznaczny i najczęściej oznaczał domownika — tak spośród krewnych, jak i osób nie spokrewnionych. Ponieważ jednak małżeństwa obydwu rodzin w XV wieku są dobrze rozpoznane, to zachodzące tu pokrewieństwo musiało nastąpić jeszcze u schyłku XIV wieku.

Koligacje Szafranców z Koziełowskimi

Związki małżeńskie między tymi rodzinami nie były do tej pory znane²⁶. Krystyn (1) z Koziełłów, kasztelan sądecki, był żonaty z Katarzyną, córką Jana Borka, stolnika sandomierskiego. Jego syn Krystyn (2), także kasztelan sądecki,

²² *Codex epistolaris saeculi decimi quinti* (dalej: CE). T. 1—3. Wyd. A. Sokołowski, J. Szujski, A. Lewicki. Kraków 1876—1884 — T. 2, nr 260, s. 401. A. Strzelecka: *Koniecpolska Konstancja...*, s. 510; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 38.

²³ *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis* (dalej: *Album studiosorum*). T. 1—2. Wyd. B. Ulanowski, A. Chmiel. Kraków 1887—1892 — T. 1, s. 9—10. A. Strzelecka: *Koniecpolska Konstancja...*, s. 510; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 38.

²⁴ Działalność fundacyjną i dobroczynną Szafranców na rzecz Uniwersytetu Krakowskiego omawiają: J. Fijałek: *Studia z dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego wydziału teologicznego*. W: „Rozprawy Akademii Umiejętności”. Wydział Historyczno-Filozoficzny. T. 29. Kraków 1889, s. 98; K. Morawski: *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego*. Kraków 1900, s. 87, 91—92, 101; Z. Kozłowska-Budkowa: *Odnowienie Jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego (1390—1414)* i K. Pieradzka: *Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei*. W: *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1361—1764*. Red. K. Lepszy. Kraków 1964, s. 44—45, 48—51, 73—75, 88, 132; S. K. Kuczyński: *Jeszcze o najstarszym berle Uniwersytetu Jagiellońskiego*. „Wiadomości Numizmatyczne” 1969, R. 13, z. 4, s. 194, 203—208; J. Sperka: *Szafrancowie...*, passim.

²⁵ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, *Księgi grodzkie sieradzkie*, ks. 20, s. 101; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 53.

²⁶ Znane było jedynie małżeństwo zawarte przez przedstawiciela Lisów, Mściwoja z Wierchowisk, z osobą związaną z rodziną Szafranców, a mianowicie z Anną z Bobolic, wdową po

poślubił (ok. 1415—1417) najpierw Piechnę, córkę Piotra Kmity, wojewody krakowskiego, a następnie (w pierwszej połowie lat dwudziestych) córkę Jana z Oleśnicy, sędziego krakowskiego, siostrę rodzoną biskupa krakowskiego Zbigniewa i marszałka Królestwa Jana Głowacza²⁷, która miała na imię najpewniej Małgorzata²⁸. Wszystko jednak wskazuje na to, iż Krystyn (2) ożenił się po raz trzeci, a wybranką była córka Piotra (2) Szafrąca, podkomorzego krakowskiego. Ponieważ małżeństwo to nie było do tej pory znane, należy przeanalizować przesłanki wskazujące na to, iż do niego doszło.

Do niedawna znana była tylko jedna córka Piotra (2) Szafrąca, Katarzyna, późniejsza żona Marcina z Moskorzowa (syna Klemensa z Moskorzowa, byłego podkanclerzego Królestwa, później kasztelana wiślickiego)²⁹. W trakcie moich badań odnalazłem jednak dwie dalsze córki. Pierwsza o imieniu Elżbieta poślubiła Mikołaja z Irządź i Pukarzowa, herbu Szreniawa, podczaszego sieradzkiego³⁰. Drugą była Katarzyna³¹ i ona właśnie będzie nas interesować. O jej istnieniu dowiadujemy się z zapiski sądowej z 3 II 1430 roku. Wtedy to Jan z Cikowic, pełnomocnik Piotra (2) Szafrąca, podkomorzego krakowskiego, oświadczył, że Krystyn z Kozieglów, kasztelan sądecki, zaspokoił tegoż Piotra (Szafrąca) z tytułu 400 grzywien poręki i wydał mu (Janowi) dokument sądowy na posag i wiano córki Piotra³². Wniosek wydaje się oczywisty: córka Szafrąca z początkiem 1430 roku (lub — co wydaje się bardziej prawdopodobne — w 1429 roku), poślubiła Krystyna z Kozieglów, kasztelana sądeckiego. Owe 400 grzywien

Stanisławie Szafrącu z Młodziejowic. Do związku doszło na przełomie 1408/1409 r., gdyż Stanisław zmarł przed 25 IX 1408 r. (jego żona występowała wtedy już jako wdowa, *Hanna relicta Stanislei de Młodziejowice*) — ZK. T. 5, s. 82, natomiast 9 V 1409 r. Anna był już żoną Mściwoja (*Msczugius de Wirchowiska cum Hanna consorte sua*) — ZK. T. 5, s. 175. B. Śliwiński (*Lisowie Krzelowscy...*) błędnie podaje, iż Mściwoj z Wierchowisk ożenił się z Anną około 1420 r. W związku z tym, iż autor ten nie znał zapiski z 1409 r., pozostałe jego wywody odnoszące się do narodzin potomstwa (ich przypuszczalnych dat) Anny i Mściwoja są błędne i wymagają sprostowania.

²⁷ B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 94, 104—105; M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 80; zob. też tab. 3.

²⁸ Na temat imienia drugiej żony Krystyna (2) z Kozieglów zob. dalej przyp. 36.

²⁹ *Kodeks dyplomatyczny Małopolski* (dalej: KDM). T. 1—4. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1876—1882. T. 4, 1120, W. Dworzaczek: *Genealogia...*, cz. 2, tab. 108; *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu* (dalej: SHGKr). Opr. W. Bukowski, J. Kurtyka, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora. Cz. 1—3. Wrocław—Kraków 1980—1997 — cz. 1, z. 3, s. 566.

³⁰ ZK. T. 312, s. 330. 22 V 1427 r. Mikołaj z Irządź zapisał Elżbiecie 350 grzywien posagu i wiana, uprawiając je na swoich wsich: Irządze, Zawada, Sadowie, Wilków i Wygiełzów w powiecie lelowskim — tamże; zob. J. Sperka: *Szafrąccowie...*, Aneks 1/1.

³¹ Problem imienia wyjaśniony dalej. Elżbieta i Katarzyna pochodziły najpewniej z drugiego małżeństwa Piotra (2) Szafrąca z Różą, bliżej nieznanego pochodzenia. Z pierwszego małżeństwa, z żoną nieznanego imienia, pochodzili: Piotr (3) Szafraniec i Katarzyna, żona Marcina z Moskorzowa — zob. dalej przyp. 58 i tab. 1; szerzej J. Sperka: *Szafrąccowie...*, Aneks 1.

³² ZK. T. 146, s. 202—203; SHGKr, cz. 3, z. 1, s. 84.

było zapewne wianem i oprawą posagu, którą to sumę za Kozieglowskiego poręczył teść Piotr (2) Szafraniec. Z poręki tej sumy został zwolniony, kiedy Krystyn dokonał rzeczywistej oprawy wiana i posagu, wystawiając (o czym mowa w zapisce) stosowny dokument, potwierdzający to prawnie.

Pozostaje jeszcze problem ustalenia imienia córki Szafranca, która poślubiła Kozieglowskiego. W tym miejscu należy jednak zaznaczyć, że do tej pory — jak wspomniałem — były znane jedynie dwie żony Krystyna (2) z Kozieglów (zm. 1437), ale żadną z nich nie była Szafrancówna³³. Pierwszą była Piechna, córka wojewody krakowskiego Piotra Kmity³⁴, drugą — siostra biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego³⁵, która na imię miała najpewniej Małgorzata³⁶. Do tej pory w historiografii druga żona Kozieglowskiego była nazywana konsekwentnie Katarzyną, gdyż utożsamiano ją z Katarzyną, wdową po Krystynie z Kozieglów³⁷, która została wymieniona w dokumentach dotyczą-

³³ B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104.

³⁴ Tamże.

³⁵ SPPP. T. 2, nr 2795, 2796, 2807; *Zbiór dokumentów małopolskich* (dalej: ZDM). T. 1—8. Wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa. Kraków—Wrocław 1962—1975 — T. 2, nr 542; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104—105; M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 80.

³⁶ W pochodzącym z drugiej połowy XV w. utworze *Vita Sbignei*, nieznanu autor podał, iż siostrami Zbigniewa Oleśnickiego, biskupa krakowskiego, były Dobrochna i Małgorzata, por. M. Koczerska: *Piętnastowieczne biografie Zbigniewa Oleśnickiego*. „Studia Źródłoznawcze”. 1979, T. 24, s. 57; zob. też *Vita Sbignei cardinalis et episcopi cracoviensis*. W: *Joannis Długossii senioris canonici cracoviensis opera omnia*. Wyd. A. Przezdziecki. T. 1. Cracoviae 1887, s. 553. Wiadomości te powtórzył na początku XVII w. Szymon Okolski, dodając iż Dobrochna wyszła za Jana z Ossolina, kasztelana radomskiego — S. Okolski: *Orbis Polonus*. T. 3. Cracoviae 1645, s. 29 (za Okolskim podał później K. Niesiecki: *Herbarz polski*. Wyd. J. N. Bobrowicz. T. 7. Lipsk 1841, s. 149). Informacjom tym nie dała wiary M. Koczerska (*Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 80—81), która uznała podanie imion sióstr Zbigniewa za domysł autora *Vitae Sbignei*. Umocniło ją w tym przekonanie dotychczasowej historiografii (jak się okazało błędne — zob. dalej), identyfikujące Katarzynę, wdowę po Krystynie z Kozieglów, jako siostrę Oleśnickiego — zob. przyp. 37. Natomiast F. Sikora w biografii Jana Ossolińskiego, kasztelana radomskiego, nie wymienił w ogóle Dobrochny jako jego żony, stwierdzając jedynie, iż nie jest znana pierwsza żona Jana Ossolińskiego — F. Sikora: *Ossoliński Jan (zm. 1436)*. W: PSB. T. 24. Wrocław-Kraków 1979, s. 401. Informacje o imionach sióstr Zbigniewa Oleśnickiego, podane przez autora *Vitae Sbignei* i powtórzone przez Okolskiego oraz Niesieckiego, udało się jednak uwiarygodnić przy okazji badań nad inskrypcjami znajdującymi się na zamku Krzyżtopór w Ujeździe. Inskrypcje wykonane zostały w 1644 r. i zawierały dane genealogiczne przodków, powinowatych i krewnych fundatora zamku Krzysztofa Ossolińskiego (jedna z tablic została poświęcona Janowi Głowaczowi z Oleśnicy, wojewodzie sandomierskiemu, jako pradziadowi Krzysztofa Ossolińskiego) — zob. B. Czwojdrak, J. Sperka: *Wiarygodność genealogiczna inskrypcji z zamku Krzyżtopór w Ujeździe*. [w druku].

³⁷ A. Boniecki: *Herbarz polski*. T. 1—16. Warszawa 1899—1916 — T. 12, s. 68; M. Antoniewicz: *Znaczenie zamku w Kozieglowach na tle dziejów pogranicza śląsko-małopolskiego*. W: „Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie”. *Historia*. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 40; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104—105, 115; SHGKr, cz. 3, z. 1, s. 85;

TABLICA 1*

Piotr (1) Szafranec z Łuczy, Plekowej Skady, h. Stary Koń

† 12 III 1398

św. Floriana na Kleparzu st. sier. 1456—81	1456—71	1456—75	1463—64	1477—78	1458
	× Anna z Kutna	× Anna z Kutna	st. przem.	kaszt. przem.	
	h. Ogończyk		1461—64	od 1478	
			× Dorota z Kalinowej	st. przem. od 1454,	
			h. Zaręba	× Barbara z Tęczyna	
				h. Topór	

TABLICA 3

Krystyna (1) z Koziegłów, h. Lis † 1417

kaszt. sęd. 1386—1417 × Katarzyna, c. Jana Borka

Krystyna (2) z Koziegłów † 1437

kaszt. sęd. 1419—37

1. × Piechna, c. woj. krak. Piotra Kmity h. Szreniawa † p. 1417

2. × Małgorzata, c. Jana z Oleśnicy, h. Dębno † a. 3 II 1430

3. × Katarzyna, c. Piotra (2) Szafranca, h. Stary Koń, † p. 2 X 1439

1	1	1	1	2	3?	3?
Jan (starszy) z Koziegłów † 1481 × Elżbieta	Dorota × Hincza z Rogowa h. Działosza	Katarzyna × Dobiesław ze Szczekocin h. Odrówąż	Krystyna z Mirowa † 1464	Jan (młodszy) z Giełkowska † 1502 × Elżbieta, c. Zawiszy z Płazy	Katarzyna wz. 1439	Anna wz. 1439 × NN Bork h. Piomienie?

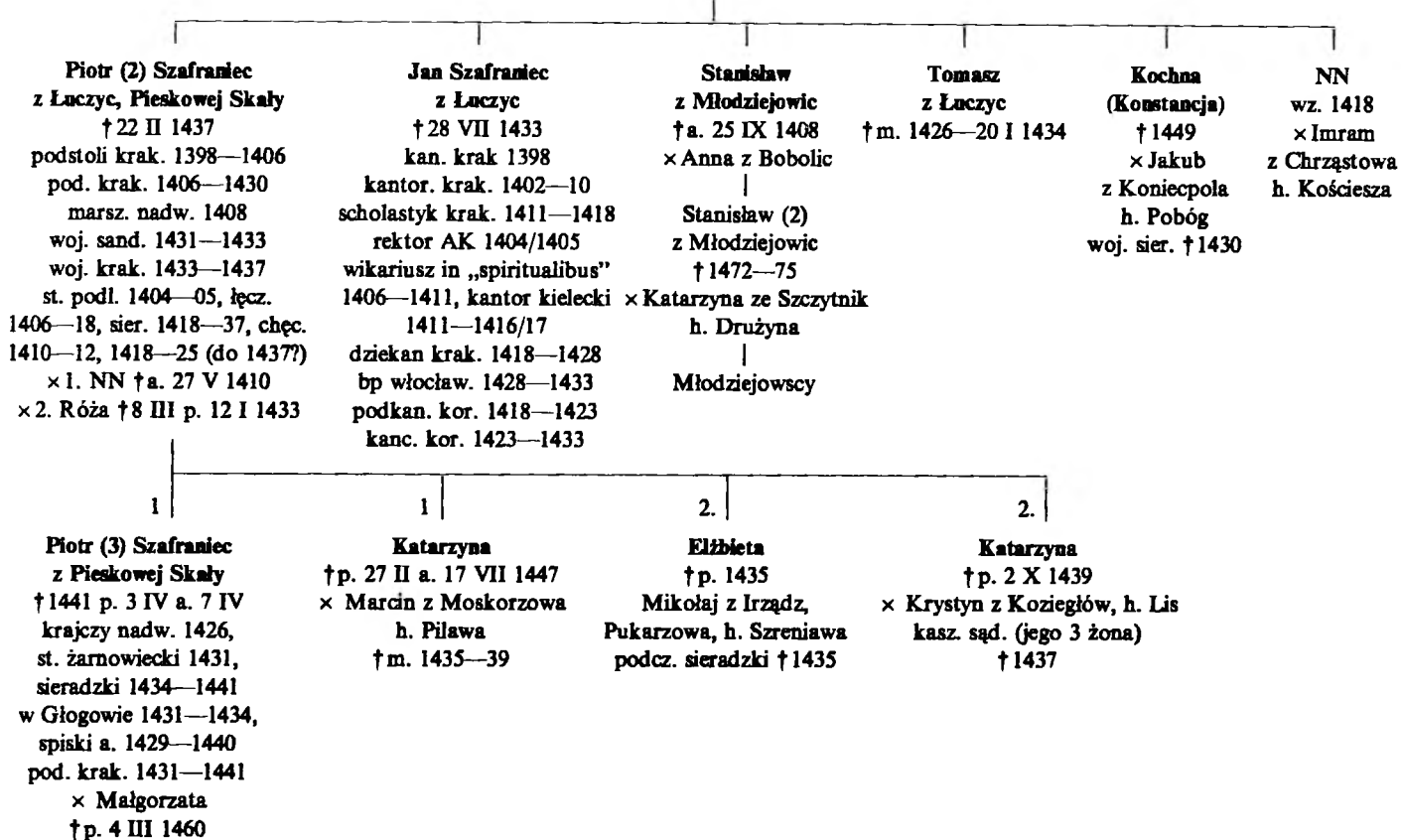
TABLICA 1*

Piotr (1) Szafraniec z Łuczyc, Pieskowej Skąły, h. Stary Koń

† 12 III 1398

podstoli krak. 1376—1398

× Katarzyna † 6 I a. 15 V 1388

* Tablice genealogiczne zostały wykonane na podstawie materiałów zawartych w pracach: F. Sikory: *Testament Przedbora z Koniecpola z roku 1460*. „Studia Historyczne” 1983, R. 26, z. 2; J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego w średniowieczu* [w druku]; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*. Łódź 1998; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy XIV—XV w. i ich antenaci*. Gdańsk 1993.

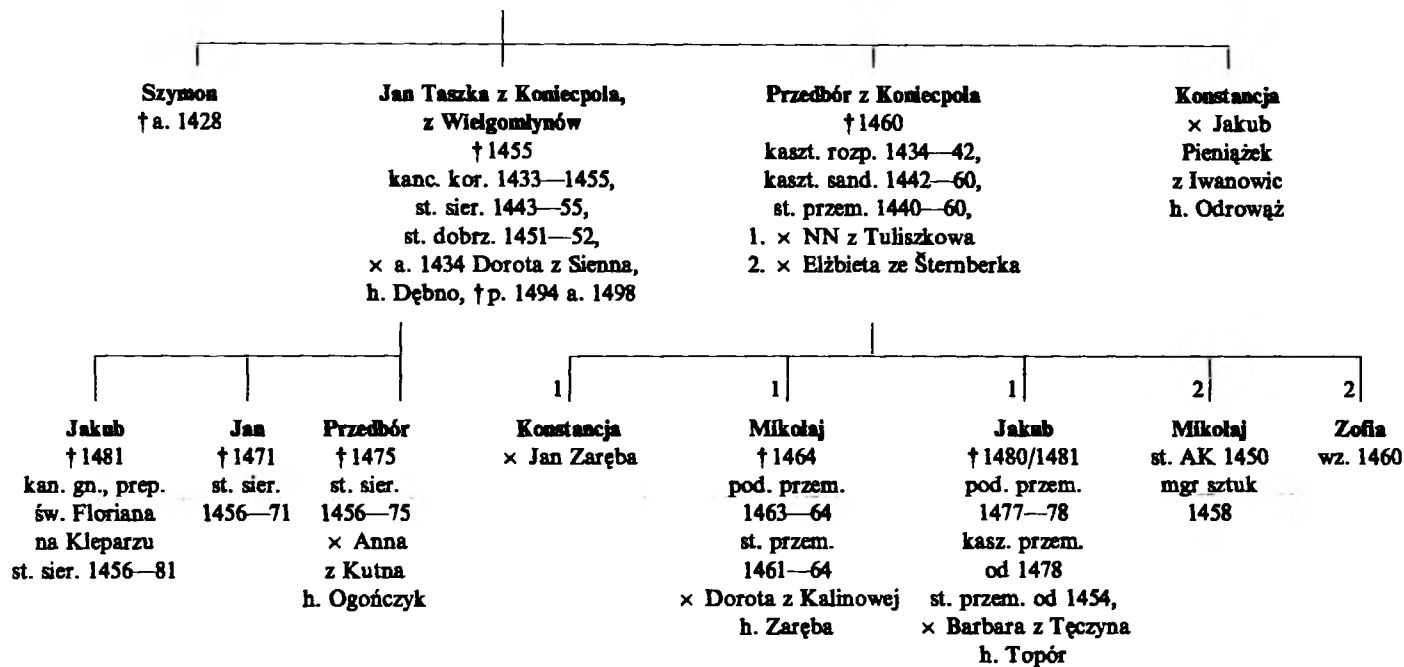
Objaśnienia: bp włocław. — biskup włocławski, c. — córka, chęc. — checiński, dobrz. — dobrzyński, gn. — gnieźnieński, h. — herb, kan. — kanonik, kanc. — kanclerz, kaszt. — kasztelan, kor. — koronny, krak. — krakowski, łącz. — łączący, marz. — marzałek, NN — nieznany(a), nad. — nadworny, och. król. — ochmistrz królowej, pod. — podkomorzy, podcz. — podczasy, podkan. — podkanclerzy, podl. — podolski, — prep. — prepozyt, przem. — przemyski, rozp. — rozpięski, sand. — sandomierski, sąd. — sądecki, sier. — sieradzki, st. — starosta, st. AK — student Akademii Krakowskiej, woj. — wojewoda.

TABLICA 2

Jakub z Koniecpola, h. Pobóg † 1430

woj. sieradzki 1393—1430, st. brzesko-kujawski 1409—18, och. król. 1424—25

× Kochna (Konstancja) Szafrancówna, h. Stary Koń † 1449

TABLICA 3

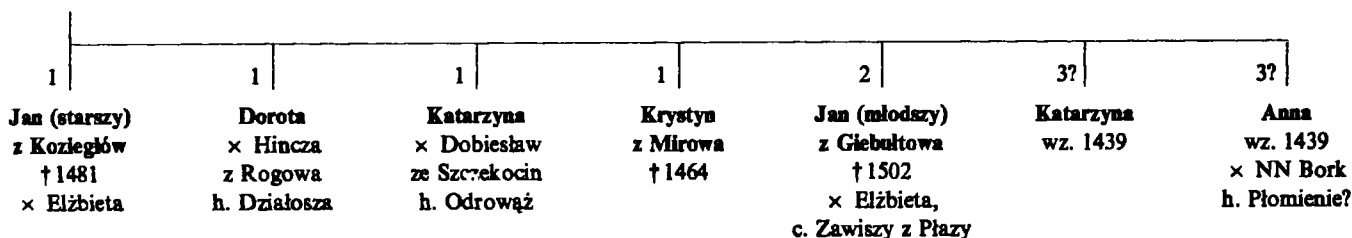
Krystyna (1) z Koziegłów, h. Lis † 1417

kaszt. sąd. 1386—1417 × Katarzyna, c. Jana Borka

Krystyna (2) z Koziegłów † 1437

kaszt. sąd. 1419—37

- × Piechna, c. woj. krak. Piotra Kmity h. Szreniawa † p. 1417
- × Małgorzata, c. Jana z Oleśnicy, h. Dębno † a. 3 II 1430
- × Katarzyna, c. Piotra (2) Szafranca, h. Stary Koń, † p. 2 X 1439

BE 290150

cych podziału majątku (po Krystynie) w 1439 roku. Jednak we wspomnianych zapiskach i dokumentach dotyczących podziału majątku owa Katarzyna nigdzie nie jest określana jako siostra Oleśnickich (Zbigniewa i Jana Głowacza)³⁸. Nawet we fragmencie, w którym biskup Oleśnicki zobowiązuje się własnym kosztem wypłacić jej sumy posagowe i wienne, występuje tylko jako wdowa po Krystynie³⁹. Nie jest także określana jako matka Jana Koziegłowskiego, siostrzeńca biskupa⁴⁰.

Wniosek z przedstawionych uwag wydaje się oczywisty: Krystyn z Koziegłów, kasztelan sądecki, na początku 1430 roku lub wcześniej (może w 1429) ożenił się po raz trzeci, a wybranką tym razem była córka Piotra (2) Szafrąca, podkomorzego krakowskiego, Katarzyna. Mąż oprawił jej 200 grzywien wiana i posagu na Giebołtowie (dziś Giebułtów) i dwóch Kowalikowach (powiat książki)⁴¹.

W wyniku umowy spadkowej w 1439 roku synowie Krystyna (2): Jan starszy i Krystyn, mieli dać Katarzynie (swojej macosze) 4 konie pociągowe, wóz z przykryciem i wyposażeniem⁴². Katarzyna ustąpiła z dóbr oprawnych, otrzymując 200 grzywien, czyli wysokość zapisanego wiana i posagu. Prawdopodobnie sumę tę wypłacił biskup Oleśnicki, gdyż w umowie spadkowej zastrzeżono, że jeżeli on wyłoży ową kwotę, będzie trzymał dobra, na których suma ta była zapisana, dopóki nie zostanie spłacony przez Koziegłowskich⁴³.

Katarzyna zmarła po 2 X 1439 roku, kiedy to po raz ostatni odnotowana została w źródłach⁴⁴.

Nie jest wykluczone, iż z tego małżeństwa (Krystyna z Szafrąńcówną) pozostała córka Katarzyna, a może także Anna. Obydwie były wzmiankowane przy podziale majątku w 1439 roku. Ich wyposażeniem mieli zająć się bracia: Krystyn i Jan młodszy, a miały otrzymać taką samą wyprawę, jak ich siostra Dorota, której Jan starszy wypłacił 200 grzywien posagu w gotówce i 200 w klejnotach i szatach⁴⁵. Przy określaniu pokrewieństwa Doroty w stosunku do Jana starszego napisano: *Johannes senior virginem Dorotheam germanam suam*⁴⁶,

M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 80. Jedynie S. Gawęda, (*Możliwość małopolskie w XIV i w pierwszej połowie XV wieku. Studium z dziejów rozwoju wielkiej własności ziemskiej*. Kraków 1966, s. 89) stwierdził, że nie znamy imiennie siostry Oleśnickiego, która była drugą żoną Krystyna.

³⁸ SPPP. T. 2, nr 2795, 2796, 2807; ZDM. T. 2, nr 542.

³⁹ SPPP. T. 2, nr 2795 (*Episcopus Generose domine Katherine relicte domini Cristini*).

⁴⁰ Tamże, nr 2796 i ZDM. T. 2, nr 542 (*domini Johannes et Cristinus seniores fratres, domine Katherine relicte olim patris ipsorum*).

⁴¹ SPPP. T. 2, nr 2795.

⁴² Tamże, nr 2796; ZDM. T. 2, nr 542; SHGKr, cz. 3, z. 1, s. 86.

⁴³ SPPP. T. 2, nr 2795.

⁴⁴ Tamże, nr 2795—2796; ZDM. T. 2, nr 542.

⁴⁵ SPPP. T. 2, nr 2796; ZDM. T. 2, nr 542; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 114—115.

⁴⁶ SPPP. T. 2, nr 2796; ZDM. T. 2, nr 542.

czyli stwierdzono, iż była jego rodzoną siostrą. Natomiast odnośnie do Krystyna i Jana młodszego oraz Anny i Katarzyny wpisano: *Cristinus virgini Anne et Johannes junior virgini Katherine*⁴⁷, nie precyzując jakim byli rodzeństwem. Nie jest więc wykluczone, iż obydwie siostry pochodziły z małżeństwa Krystyna z Katarzyną Szafrąncówną; Katarzyna otrzymałaby imię po matce. Cztery córki Krystyna pochodziłyby z dwóch związków. Z pierwszego małżeństwa: Katarzyna, późniejsza żona Dobiesława ze Szczekocin, i Dorota, żona Hinczy z Rogowa⁴⁸, i z trzeciego: Anna i Katarzyna⁴⁹.

Koligacje Szafrąnców z Chrząstowskimi

Chrząstowscy, herbu Kościesza (Strzegomia), należeli do średniej szlachty. Ich gniazdo rodzinne Chrząstów leżał w powiecie sandomierskim. Przed 1407 rokiem rodzina miała już bliskie kontakty z dworem królewskim, ale zostały one wkrótce zakłócone. W tym bowiem roku jej przedstawiciel, rycerz Mikołaj z Chrząstowa (wraz z Jakubem z Kobylan i Andrzejem z Tęczyna), został oskarżony o intymne kontakty z królową Anną; aby uniknąć kary, udał się dobrowolnie na wygnanie. Powrócił do kraju dopiero na „wielką wojnę” z Zakonem i na polach bitewnych odkupił stawiane mu dawnej zarzuty⁵⁰. W połowie lat dwudziestych XV wieku wszedł do grona urzędników; w latach 1426—1437 był miecznikiem krakowskim, w 1431 roku na krótko został stolnikiem krakowskim, w latach 1430—1437 trzymał starostwo sanockie, a od 1438 roku pełnił urząd wojskiego krakowskiego; zmarł przed 7 VII 1461⁵¹. Najpewniej bratem Mikołaja był Piotr z Chrząstowa, syn Imrama; w 1402 roku student Uniwersytetu Krakowskiego, kleryk diecezji krakowskiej w 1407, kanonik krakowski w 1430, od 1435 biskup przemyski; zmarł w 1452⁵².

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 113—114

⁴⁹ B. Śliwiński (tamże, s. 115) przypuszczał, iż obydwie pochodziły z małżeństwa z Oleśnicką.

⁵⁰ J. Długosz: *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*. Warszawa 1997, ks. 10 i 11, s. 17—18, 157; *Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis*. Wyd. Ż. Pauli. T. 1. Kraków 1870, nr 44.

⁵¹ UrzMp, nr 203, 424, 499; *Urzednicy województwa ruskiego XIV—XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)* (dalej: UrzRus). Opr. K. Przyboś. Wrocław 1987, nr 2547; K. Piotrowicz w biogramach Mikołaja Chrząstowskiego (zm. przed 7 VII 1461 r.) i jego syna, też Mikołaja (zm. 1483) (zamieszczonych w PSB. T. 3. Kraków 1937, s. 473) przypisał działalność Mikołaja (1) do 1437 r. Mikołajowi (2).

⁵² W. Sarna: *Episkopat przemyski obrządku łacińskiego*. T. 1. Przemyśl 1902, s. 44—48; J. Kwolek: *Chrząstowski Piotr*. W: PSB. T. 3. Kraków 1937, s. 473—474.

Osoba Piotra jest kluczowa, jeśli chodzi o znalezienie związków Chrzastowskich z Szafrącami. W 1418 roku Piotr Wolfram (kanonik krakowski, kolektor papieski na Polskę) w liście do papieża Marcina V, zabiegając o udzielenie prowizji na obsadzenie wolnych prebend w katedrze krakowskiej, prosił o nie m.in. dla Jana Szafrąca, ale także o przyznanie jednej z nich *P[etro] Chranst[owski] nepoti predicti domini p[atris] Schaff[ranecz] et familiari d[omini] a.[rchiepiscopi] Gneznensis*⁵³. Z tego zdania wynikałoby (jeżeli słowo *nepos* przetłumaczymy jako siostrzeniec), iż Piotr Chrzastowski był siostrzeńcem Jana Szafrąca⁵⁴, a co za tym idzie, jego matką musiała być, nieznana z imienia, córka Piotra (1) Szafrąca⁵⁵. Mężem Szafrącówny byłby Imram z Chrzastowa i Uliny, herbu Kościesza, którego poślubiła zapewne w końcu lat osiemdziesiątych XIV wieku⁵⁶. Z małżeństwa tego prawdopodobnie pochodzili dwaj wspomniani już synowie: Piotr i Mikołaj.

Wnioski

Przedstawienie związków rodzinnych powinno zweryfikować niektóre sądy dotyczące sympatii czy zachowań politycznych, w przypadku Kozieglowskich, Koniecpolskich, Szafrąców czy Chrzastowskich.

1. Powiązania rodzinne Szafrąców z Koniecpolskimi mają wczesną proweniencję i należy je datować na ostatnią dekadę XIV wieku. Małżeństwo Jakuba

⁵³ CE. T. 2, nr 90, s. 111.

⁵⁴ Znaczenie terminu *nepos* wyjaśnia M. Koczarska: *Uwagi o terminologii pokrewieństwa i powinowactwa w polskich źródłach średniowiecznych*. W: *Genealogia. Problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*. Toruń 1982, s. 38. Oczywiście, istnieje możliwość — chociaż wydaje się to mało prawdopodobne — iż słowa *nepos* we wspomnianym liście użyto w celu zaznaczenia bliżej nie określonego pokrewieństwa między Janem Szafrącem a Piotrem Chrzastowskim. W tym wypadku nie byłoby możliwe sprecyzowanie związków rodzinnych między Szafrącami a Chrzastowskimi.

⁵⁵ Hipotezę tę umacnia imię Chrzastowskiego — Piotr, które otrzymałby po dziadku macierzystym (Piotrze [1] Szafrącu).

⁵⁶ Syn z tego małżeństwa, Piotr, w 1402 r. został wpisany na listę studentów Uniwersytetu Krakowskiego — *Album studiosorum*. T. 1, s. 18 — co wskazywałoby, iż wtedy był zapewne nastoletnim młodzieńcem (około 15 lat?). Pięć lat później, w 1407 r., był już klerykiem krakowskim (J. Kwolek: *Chrzastowski Piotr...*, s. 473) a więc miał około 20 lat. Mikołaj z Chrzastowa, jego przypuszczalny brat, w 1407 r. był już rycerzem na dworze królewskim (J. Długosz: *Annales...*, ks. 10 i 11, s. 18—19) co wskazywałoby, iż musiał mieć wtedy minimum 20—25 lat. Uwagi te prowadzą do wniosku, iż obydwaj urodzili się w końcu lat osiemdziesiątych XIV w.

z Koniecpola z Kochną Szafrąncówną zawarte zostało w kręgu osób blisko związanych z królem, w okresie budowy ugrupowania dworskiego. Jakub z Koniecpola, wyniesiony przez Władysława Jagiełłę w 1393 roku na województwo sieradzkie⁵⁷, poślubił córkę Piotra Szafrąnc, podstolego krakowskiego i nadwornego, osoby stojącej blisko króla. Niewątpliwie małżeństwo to miało związać (i związało) oddanych zwolenników Jagiełły, możliwe, iż nawet było przez niego inspirowane⁵⁸.

W kontekście związków Szafrąnców z Koniecpolskimi wydaje się także, iż należy trochę inaczej spojrzeć na nominację Jana Taszki z Koniecpola (syna Jakuba) na kanclerstwo koronne w 1433 roku, po śmierci, latem tego roku, Jana Szafrąnc, kanclerza i biskupa włocławskiego. Zabiegi o obsadzenie wakujących urzędów trwały całą jesień, a ostateczne decyzje zapadły najpewniej w listopadzie na zjeździe w Niepołomicach⁵⁹. Biskupstwo włocławskie objął, po Szafrąncu, Władysław Oporowski, zachowując podkanclerstwo; z godnością elekta włocławskiego odnotowany został po raz pierwszy 13 XII 1433 roku⁶⁰. Kanclerstwo wziął natomiast — jak wspomniałem — Jan z Koniecpola, syn Jakuba z Koniecpola, wojewody sieradzkiego, siostrzeniec Piotra (2) Szafrąnc. Z kancelarią związany był od kilku lat. Pracę w niej rozpoczął przynajmniej od 1427 roku⁶¹, co z pewnością nie obyło się bez protekcji kanclerza Jana Szafrąnc. Na dokumentach królewskich występował ciągle od początku 1430 roku (często jako relator). W 1433 roku był szczególnie aktywny, towarzyszył królowi we wszystkich objazdach kraju⁶². Wynikałoby więc, iż wcześniejsze zasługi ojca dla Jagiełły i dynastii, także osobiste doświadczenie w pracach kancelaryjnych, a z pewnością sympatia monarchy i protekcja krewnych, spowodowały, iż właśnie on objął wakujący urząd kanclerski.

⁵⁷ UrzŁęcz, nr 285, s. 129. W 1409 r. (7 VI) Jakub z Koniecpola w Żninie złożył przysięgę wierności Władysławowi Jagielle — *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*. T. 5. Wyd. F. Pieko-siński. Poznań 1908, nr 148.

⁵⁸ Podobny charakter miało małżeństwo zawarte kilkanaście lat później (przed 29 V 1410) przez Marcina z Moskorzowa, syna Klemensa z Moskorzowa, byłego kanclerza Królestwa, kasztelana wiślickiego, z Katarzyną, córką Piotra (2) Szafrąnc — KDM. T. 4, nr 1120; SHGKr, cz. 1, z. 3, s. 566; J. Sperka: *Szafrąncowie...*, Aneks 1/4.

⁵⁹ DH. T. 4, s. 515; A. Gąsiorowski: *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386—1434*. Warszawa 1972, s. 95.

⁶⁰ J. Długosz: *Vitae episcoporum...*, s. 538—539; В. А. Уляницкий: *Материалы для истории взаимных отношений России, Польши, Молдавии, Валахии и Турции в XIV—XV вв.* Москва 1887, nr 32, s. 37; J. Fijałek: *Ustalenie chronologii biskupów włocławskich*. „Przewodnik Naukowy i Literacki” 1894, T. 22, s. 361; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, Cz. 2, s. 115.

⁶¹ J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, Cz. 2, s. 144—146; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie...*, s. 262—263; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan...*, s. 517—519.

⁶² UrzCentr, nr 197; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, cz. 2, s. 144—145; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan...*, s. 517—19; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 147; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie...*, s. 262—264.

Jan Koniecpolski ożenił się przed 1434 rokiem z Dorotą z Sienna, stryjeczną siostrą biskupa Oleśnickiego (córką Dobiesława z Sienna, kasztelana wojnickiego). Małżeństwo to w oczach historyków postawiło go w obozie zwolenników Oleśnickiego — przynajmniej do 1438 roku⁶³. Był to jednak jedyny argument przemawiający za tym, iż Koniecpolski, stając na czele kancelarii jesienią 1433 roku, zawdzięczał to Oleśnickiemu, a w związku z tym należy zaliczyć go do jego popleczników. Argument ten można jednak zrównoważyć, wręcz zneutralizować. Mianowicie, matką Jana — co było do tej pory nieznane — była Kochna Szafrąncówna, siostra Piotra i Jana Szafrąnców, wielce zasłużona dla rodziny królewskiej⁶⁴. W dodatku Koniecpolski miał poglądy polityczne (przynajmniej w części) raczej odmienne od Oleśnickiego, zwłaszcza jeśli idzie o kwestię husycką. Na przykład, pożyczył królowi 200 grzywien na przyjęcie posłów czeskich⁶⁵. Biskup krakowski — jak wiadomo — ostro protestował przeciw kontaktom z husytami i był przeciwny jakimukolwiek przymierzom z nimi⁶⁶. W związku z tym wydaje się, że kiedy Koniecpolski obejmował kierownictwo kancelarii, bliżej mu było do króla i dworu niż do biskupa krakowskiego.

Brat Jana, Przedbór z Koniecpola, zapewne za protekcją kanclerza w marcu 1434 roku objął kasztelanię rozpierską⁶⁷, co może świadczyć o tym, iż współpraca z nowym szefem kancelarii układała się dobrze⁶⁸. Jednocześnie wydaje się, że

⁶³ Zob. J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, cz. 2, s. 144—145; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan...*, s. 517—19; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 147; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie...*, s. 262—264. Małżeństwo to z pewnością miało za zadanie przeciągnięcie na stronę Oleśnickiego młodych Koniecpolskich, związanych do tej pory z dworem. Liczono zapewne także, iż notariusz Jan Taszka umożliwi biskupowi krakowskiemu wgląd w pracę kancelarii królewskiej.

⁶⁴ Zob. wyżej.

⁶⁵ ZDM. T. 7, nr 2147. Nie wiadomo natomiast, o jakie poselstwo husyckie chodzi, czy o te, które w marcu 1431 r. odbyło w Krakowie dysputę z profesorami Uniwersytetu Krakowskiego, czy o poselstwo — na czele z Janem Czapkiem z San — które w końcu kwietnia 1433 r. w Poznaniu uzgodniło wspólną wyprawę przeciw Krzyżakom — zob. DH. T. 4, s. 438—442, 496—497; *Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza z lat 1385—1444*. Oprac. S. Gawęda, K. Pieradzka, J. Radziszewska, K. Stachowska. Red. J. Dąbrowski. T. 1. Wrocław 1961, s. 256, 270; M. Biskup: *Wojny Polski z zakonem krzyżackim 1308—1521*. Gdańsk 1993, s. 164. 30 VI 1433 r. w Kole król, wynagradzając Janowi Koniecpolskiemu zasługi w czasie wypraw pod Łuck i do Prus oraz wspomnianą wyżej pożyczkę, nadał mu wsie Rączyna i Zagórze w powiecie przemyskim — ZDM. T. 7, nr 2147.

⁶⁶ Poglądy polityczne Zbigniewa Oleśnickiego omawia M. Koczerska: *Oleśnicki Zbigniew*. W: PSB. T. 23, s. 776—784; także: *Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 67—90 (tam zestawione źródła i wcześniejsza literatura).

⁶⁷ UrzŁęcz, nr 20, s. 97.

⁶⁸ Wbrew powszechnym opiniom funkcjonującym w historiografii — niewątpliwie przeceniającym znaczenie Oleśnickiego — biskup krakowski, mimo iż miał ambicje, aby zostać osobą dominującą na polskiej scenie politycznej, pozycji tej nie uzyskał do końca panowania Władysława Jagiełły. Urzędy i godności rozdzielał król, mimo iż był w podeszłym wieku, nic nie wskazuje, aby nie panował nad sytuacją, starając się jak dawniej równoważyć wpływy i siły rywalizujących ze sobą

w oczach Oleśnickiego i ludzi z nim związanych w momencie nominacji Koniecpolski (ze względu na powiązania rodzinne) mógł uchodzić za człowieka, który miał równoważyć w kancelarii wpływy ugrupowania dworskiego. Najpewniej dopiero śmierć króla spowodowała, że kanclerz uznał dominującą rolę Oleśnickiego wśród czołowych dygnitarzy koronnych⁶⁹.

2. Kozieglówscy, w początkowym okresie panowania Jagielly, związani byli z obozem „panów krakowskich”. Później jednak, podobnie jak część członków tego nieformalnego ugrupowania, przeszli do obozu królewskiego. Krystyn (1) z Kozieglów, kasztelan sudecki (zm. 1417), a następnie jego syn Krystyn (2) z Kozieglów (zm. 1437), także kasztelan sudecki, wiernie służyli nowej dynastii⁷⁰. Pierwsze małżeństwo Krystyna (2) — z Piechną Kmitówną — należy lokować politycznie w kręgach dworu, gdyż Piotr Kmita (zapewne nieżyjący już w chwili jego zawierania) był z nim ściśle związany. Z pewnością o zawarciu tego małżeństwa decydowały także inne czynniki, w tym ekonomiczne, gdyż Kozieglowski z ręką Piechny wziął duży klucz wsi w ziemi sanockiej⁷¹. Drugi mariaż, z siostrą Zbigniewa i Jana Oleśnickich, był już wyraźnie podyktowany polityką. Związanie się z Oleśnickimi w połowie lat dwudziestych XV wieku, czyli w momencie, kiedy biskup krakowski Zbigniew zaczynał budować swój obóz polityczny (częściowo opierając się na nowym pokoleniu epigonów „panów krakowskich”), ma swoją wymowę. Interpretować należy to jednoznacznie jako przeciągnięcie z obozu dworskiego do obozu Oleśnickiego Krystyna (2) z Kozieglów. Wkrótce jednak druga żona Krystyna (2) zmarła (przed 3 II 1430). Wtedy okazję wykorzystał obóz królewski — w tym wypadku Szafraniecowie — aby przeciągnąć Kozieglowskich na stronę dworu. Temu zapewne miało

ugrupowań, ale przede wszystkim popierając ludzi sobie oddanych, a nie wrogów. W dodatku, nietrudno zauważyć, czytając *Annales* Długosza („tuby propagandowej” biskupa krakowskiego), iż obydwa — król i biskup — nie darzyli się raczej sympatią. A w związku z tym, dlaczego Jagiello miałby iść na rękę Oleśnickiemu i wzmacniać go politycznie, obsadzając urzędy ludźmi sobie niechętnymi? Takiego postępowania nie można byłoby zrozumieć. Całość tej problematyki (łącznie z analizą obsady urzędów ziemskich i starostw) została omówiona w pracy: J. Sperka: *Szafraniecowie...*, rozdz. IV.

⁶⁹ Podobne opinie dotyczące objęcia kanclerstwa przez Koniecpolskiego wyraziła ostatnio A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 40.

⁷⁰ B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 75—105; tenże: *Dziedzice Kozieglów*. W: *Siewierz. Czeladź. Kozieglowy. Studia i materiały z dziejów Siewierza i księstwa siewierskiego*. Red. F. Kiryk. Katowice 1994, s. 260—268; I. Sułkowska-Kuraszowa: *Doradcy Władysława Jagielly...*, s. 203, 212; G. Klimecka: *Czy rzeczywiście „doradcy Władysława Jagielly”...*, s. 229, 231; M. Antoniewicz: *Znaczenie zamku w Kozieglowach...*, s. 35—41; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 193, 201, 252, 255—56, 300; J. Sperka: *Szafraniecowie...*, *passim*. W dwóch ostatnich pozycjach omówione zostały ugrupowania: panów krakowskich (J. Kurtyka) i ugrupowanie królewskie (J. Sperka).

⁷¹ Kompleks zarszyński w ziemi sanockiej omawia B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104.

służyć trzecie już małżeństwo Krystyna (2) z Katarzyną Szafrąncówną, zawarte przed 3 II 1430 roku.

Ponieważ historiografia nie знаła do tej pory koligacji między Koziegłowskimi a Szafrąncami, wydaje się, iż niektóre utarte sądy dotyczące wydarzeń politycznych, w których brał udział Krystyn (2), należałoby zweryfikować, albo przynajmniej ferować je ostrożniej. Na przykład: 8 IV 1434 roku w Krakowie przed sądem królewskim doszło do ugody między Oleśnickimi a Melsztyńskimi w sprawie dotyczącej planowanego małżeństwa Zbigniewa, syna Jana Głowacza, marszałka Królestwa, i bratanicy Spytki z Melsztyna, Jadwigi z Książa⁷². Umowa ta jest powszechnie postrzegana w historiografii jako próba kompromisu między biskupem Oleśnickim a opozycją, wśród której Spytek z Melsztyna wyrastał na jednego z przywódców. Asesorami w sprawie byli: Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski, Spytek z Tarnowa, wojewoda sandomierski, Krystyn z Koziegłów, kasztelan sądecki, Piotr (2) Szafraniec, wojewoda krakowski, Sędziwój z Ostroroga, wojewoda poznański, i Jan z Czyżowa, kasztelan sandomierski. Z osób gwarantujących układ trzej pierwsi są zaliczani do tzw. ugrupowania oligarchicznego, pozostali mieli reprezentować ugrupowanie prohusyckie, Wielkopolan i dwór⁷³. Wydaje się jednak, że nie wszystko jest takie oczywiste: Krystyn z Koziegłów — zaliczany do zwolenników Oleśnickiego — to nie tylko były szwagier biskupa (co było podstawą klasyfikacji), ale ówczesny zięć Piotra (2) Szafrąnc.

3. Jeśli chodzi o związki Szafrąnców z Koniecpolskimi czy z Koziegłowskimi, to należy widzieć je jako równe pod względem pozycji społecznej i ekonomicznej. Inaczej sprawa przedstawiała się z Chrzastowskimi, którzy — zarówno pod pierwszym, jak i drugim względem — odbiegali od panów z Pieskowej Skały. W tym przypadku łatwo trafić na ślady protekcji wpływowych Szafrąnców wobec słabiej sytuowanej rodziny. Wydaje się, iż można zauważyć ją wobec synów Imrama z Chrzastowa, Mikołaja i Piotra, którzy byli najpewniej siostrzeńcami Piotra (2) i Jana Szafrąnców⁷⁴. Objęcie przez Mikołaja urzędów: miecznika krakowskiego w 1426 roku i stolnika krakowskiego w 1431, a 1430 starostwa sanockiego⁷⁵ (w momencie *apogeum* znaczenia Szafrąnców u boku króla) należy wiązać ze wstawianictwem wpływowych krewnych. Zapewne także protekcja Szafrąnców zadecydowała o nominacji królewskiej na biskupstwo przemyskie Piotra Chrzastowskiego. Kiedy 20 III 1435 roku zmarł tamtejszy biskup Jan Śledź (herbu Doliwa), kapituła wybrała Franciszka z Orzka, dziekana lwowskiego i kanonika przemyskiego (herbu Świerczek). Na

⁷² SPPP. T. 2, nr 2519.

⁷³ S. Gawęda: *Możnowładztwo małopolskie...*, s. 89; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 148—149; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 87—88; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 300.

⁷⁴ Zob. wyżej.

⁷⁵ UrzMp, nr 203, 424; UrzRus, nr 2547.

elekcję jednak nie zgodziła się rada królewska. W związku z tym młodociany król mianował Piotra Chrzastowskiego, herbu Kościesza (Strzegomia), prepozyta św. Floriana na Kleparzu i kanonika krakowskiego. Jak podaje Jan Długosz, w radzie królewskiej kandydaturę tę poparło kilku panów — jego braci i krewnych⁷⁶. Piotr Chrzastowski — jak wspomiałem — był najpewniej siostrzeńcem Piotra (2) Szafranca, wojewody krakowskiego. W związku z tym między innymi w wojewodzie Szafrancu, jego synie Piotrze (3), podkomorzym krakowskim, oraz ich zwolennikach należy widzieć protektorów elekta przemyskiego⁷⁷.

4. Na koniec należy stwierdzić, iż dla wspomnianych rodzin zyski płynące z koligacji między nimi były — jak zazwyczaj w takich przypadkach — korzystne. Wzajemne wspieranie się w radzie królewskiej, w której Szafrancowie wiedzli prym w latach 1423—1433, wspieranie się w sądach, wzajemne poręczenia i udzielanie sobie pożyczek to sprawy, które zawsze były pochodną takich związków⁷⁸.

⁷⁶ DH. T. 4, s. 559—560; F. Pawłowski: *Premisla sacra, sive series et gesta episcoporum r. b. Premisliensium*. Cracoviae 1869, s. 99 i nn.; J. Kwolek: *Chrzastowski Piotr...*, s. 473—474.

⁷⁷ Piotr (3) Szafraniec jako podkomorzy krakowski wchodził do rady od 1431 r. Nominację Piotra Chrzastowskiego na biskupa przemyskiego zatwierdził papież 9 III 1436 r., wyświęcił go biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki 15 VIII tego roku w Pińczowie — zob. przyp. 76.

⁷⁸ Do rady królewskiej wchodził z racji pełnionych urzędów m.in.: Jakub z Koniecpola — wojewoda sieradzki, Krystyn z Koziegótw — kasztelan sądecki, Mikołaj z Chrzastowa — miecznik krakowski, Szafrancowie: Piotr (2) — podkomorzy krakowski, następnie wojewoda sandomierski i krakowski, Piotr (3) — podkomorzy krakowski i Jan — podkanclerzy, później kanclerz i biskup kujawski. Pozostałe problemy zostały omówione w pracy J. Sperka: *Szafrancowie...*, passim, tam zestawione źródła i literatura.